

ΣΑΒΒΑΤΟ 13 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2024

ΤΑΞΗ: Γ' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Επιμέλεια διαγωνίσματος: ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΧΑΝΤΖΟΥΛΗ

Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

1^ο απόσπασμα: Αριστοτέλης, Προτροπτικός προς Θεμισώνα, Α2, απόσπασμα 9

Ἔτι τοίνυν ἄλλαι μὲν εἰσὶν αἱ ποιοῦσαι ἕκαστον τῶν ἐν τῷ βίῳ πλεονεκτημάτων ἐπιστῆμαι, ἄλλαι δὲ αἱ χρώμεναι ταύταις, καὶ ἄλλαι μὲν αἱ ὑπηρετοῦσαι, ἕτεραι δὲ αἱ ἐπιτάττουσαι, ἐν αἷς ἐστὶν ὡς ἂν ἡγεμονικωτέραις ὑπαρχούσαις τὸ κυρίως ὄν ἀγαθόν. Εἰ τοίνυν μόνῃ ἢ τοῦ κρίνειν ἔχουσα τὴν ὀρθότητα καὶ ἢ τῷ λόγῳ χρωμένη καὶ ἢ τὸ ὅλον ἀγαθὸν θεωροῦσα, ἣτις ἐστὶ φιλοσοφία, χρῆσθαι πᾶσι καὶ ἐπιτάττειν κατὰ φύσιν δύναται, φιλοσοφητέον ἐκ παντὸς τρόπου, ὡς μόνῃς φιλοσοφίας τὴν ὀρθὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀναμάρτητον ἐπιτακτικὴν φρόνησιν ἐν ἑαυτῇ περιεχούσης.

2^ο απόσπασμα: Αριστοτέλους Πολιτικά Α2, 15-16

Φύσει μὲν οὖν ἡ ὀρμὴ ἐν πᾶσιν ἐπὶ τὴν τοιαύτην κοινωνίαν [: τὴν πόλιν]· ὁ δὲ πρῶτος συστήσας μεγίστων ἀγαθῶν αἴτιος. Ὡσπερ γὰρ καὶ τελεωθεὶς βέλτιστον τῶν ζώων ἄνθρωπός ἐστιν, οὕτω καὶ χωρισθεὶς νόμου καὶ δίκης χερίστον πάντων. Χαλεπωτάτη γὰρ ἀδικία ἔχουσα ὄπλα· ὁ δὲ ἄνθρωπος ὄπλα ἔχων φύεται φρονήσει καὶ ἀρετῇ, οἷς ἐπὶ τὰναντία ἔστι χρῆσθαι μάλιστα. Διὸ ἀνοσιώτατον καὶ ἀγριώτατον ἄνευ ἀρετῆς, καὶ πρὸς ἀφροδίσια καὶ ἐδωδὴν χερίστον. Ἡ δὲ δικαιοσύνη πολιτικόν· ἢ γὰρ δίκη πολιτικῆς κοινωνίας τάξις ἐστίν, ἢ δὲ δικαιοσύνη τοῦ δικαίου κρίσις.

ΑΡΕΙΤΟΛΟΜΟ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Α1α. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «Σωστό», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «Λάθος», αν είναι λανθασμένη, με βάση το απόσπασμα του διδαγμένου κειμένου. Να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν. (μονάδες 6)

1. Η φιλοσοφία μπορεί να θεωρεί ολόκληρο το αγαθό.

2. Η κοινωνικότητα του ανθρώπου πηγάζει από εξωγενείς παράγοντες.
3. Ο δίχως αρετή άνθρωπος είναι ασεβής απέναντι στους θεούς.

A1β. Για καθένα από τα αποσπάσματα της στήλης Α να καταγράψετε το γράμμα της στήλης Β που αντιστοιχεί στην ορθή νοηματική τους απόδοση. (μονάδες 4)

Στήλη Α	Στήλη Β
1. «Ἐτι τοίνυν ἄλλαι μὲν εἰσιν αἱ ποιοῦσαι ἕκαστον τῶν ἐν τῷ βίῳ πλεονεκτημάτων ἐπιστήμαι»	α. κάποιες επιστήμες κάνουν τα καθημερινά ζητήματα να λειτουργούν με πλεονεκτικό τρόπο για εμάς. β. κάποιες επιστήμες κάνουν τα πολιτικά ζητήματα να λειτουργούν με πλεονεκτικό τρόπο για εμάς. γ. κάποιες επιστήμες δείχνουν να διευθετούμε τα κοινωνικά ζητήματα με σωστό τρόπο για εμάς.
2. «ὁ δὲ ἄνθρωπος ὄπλα ἔχων φύεται φρονήσει καὶ ἀρετῇ, οἷς ἐπὶ τὰναντία ἔστι χρῆσθαι μάλιστα»	α. ο άνθρωπος μπορεί να χρησιμοποιήσει τη φρόνηση και την αρετή μόνο για θετικούς σκοπούς. β. ο άνθρωπος μπορεί να χρησιμοποιήσει τη φρόνηση και την αρετή μόνο για αρνητικούς σκοπούς. γ. ο άνθρωπος μπορεί να χρησιμοποιήσει τη φρόνηση και την αρετή για θετικούς και αρνητικούς σκοπούς.

(Μονάδες 10)

B1. Τι σημαίνει ο όρος «τελεωθείς» στο 2^ο διδαγμένο απόσπασμα και πώς μπορεί ο άνθρωπος να το πετύχει σύμφωνα με το κείμενο; (μονάδες 8)

Να εντοπίσετε στο κείμενο δύο γλωσσικές επιλογές με τις οποίες τονίζεται η σημασία του όρου «τελεωθείς». (μονάδες 2)

(Μονάδες 10)

ΑΡΕΙΤΟΛΜΟ

B2. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθμία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «Σωστό», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «Λάθος», αν είναι λανθασμένη:

1. Για τον Αριστοτέλη η ευδαιμονία αποτελεί κατάσταση της ψυχής, που πραγματώνεται με τους κανόνες της τέλειας αρετής.
2. Στους μαθητές του Πλάτωνα ανήκαν μεταξύ άλλων ο Αριστοτέλης, ο Ηράκλειτος, ο Σπεύσιππος.

3. Ο Σωκράτης αντιμετωπίζει με σεβασμό τις απόψεις του σοφιστή Πρωταγόρα.
4. Ζητήματα παιδείας και εκπαίδευσης ανήκουν στη θεματολογία των Πολιτικών του Αριστοτέλη.
5. Στην πλατωνική Πολιτεία υπάρχει δικαιοσύνη, γιατί ο καθένας πράττει το έργο που του έχει ανατεθεί και δεν πολυπραγμονεί.

(Μονάδες 10)

B3α. Να αντιστοιχίσετε καθεμιά αρχαιοελληνική λέξη της στήλης Α με την ετυμολογικά συγγενή της νεοελληνική λέξη της στήλης Β (στη στήλη Β περισεύουν 2 λέξεις).

Στήλη Α	Στήλη Β
1. ποιούσαι	α. φαγώσιμος
2. πλεονεκτημάτων	β. κτηματομεσίτης
3. λόγῳ	γ. εχέμυθος
4. συστήσας	δ. έμφυτος
5. φύεται	ε. ποιότητα
6. έδωδῆν	στ. ιστιοφόρο
	ζ. χειροποίητος
	η. αντίρρηση

(μονάδες 6)

B3β. Για καθεμιά από τις δύο παρακάτω λέξεις να γράψετε μία περίοδο λόγου στα νέα ελληνικά, όπου η ίδια λέξη, στο ίδιο μέρος του λόγου, σε οποιαδήποτε μορφή της (πτώση, αριθμό, γένος), χρησιμοποιείται με διαφορετική σημασία από αυτή που έχει στο αρχαίο διδαγμένο κείμενο: «έπιτακτικήν», «δίκη». (μονάδες 4)

(Μονάδες 10)

B4. Παράλληλο κείμενο

Ο Ε. Π. Παπανούτσος στο παρακάτω απόσπασμα (Η κρίση του Πολιτισμού μας, Αθήνα 1986, σελ. 54) παρουσιάζει τις απόψεις του για τη φιλοσοφία κατά τον 17^ο και 18^ο αιώνα.

Στους Νέους Χρόνους (από τον 17^ο αιώνα αρχίζουμε να τους μετρούμε) μια καινούργια πάλι μεταλλαγή παρουσιάζει ή φιλοσοφία. Έργο της ξαναγίνεται ή απομυθοποίηση, τό ξεμάγεμα του κόσμου μέ τόν μαθηματικό λογισμό και τήν έμπειρική έρευνα· ανακαινίζεται ό αρχαίος «λόγος» πού είχε περιφρονηθεί από τούς άγεωμέτρητους, ή παρατήρηση χρησιμοποιεί τελειότερα όργανα και όργανώνεται μέ καλύτερες μεθοδεύσεις. Στους στόχους όμως του πνεύματος έρχεται τώρα να προστεθεί μιά βλέψη και μιά προσδοκία πού άνοιξαν νέους δρόμους στους τροχούς τής ιστορίας: Νά δαμαστεί ή Φύση μέ τήν αποκρυπτογράφηση τής

γλώσσας της. Τό σύνθημα θά τό δώσει μιά γερή βρετανική κεφαλή πολιτικοῦ καί φιλοσόφου, ὁ Francis Bacon. Ἡ γνώση, λέγει, εἶναι δύναμη. Ἡ ὀρθή θεωρία ὀδηγεῖ κατευθεῖαν στήν ὠφέλιμη πράξη. Μέ τό νοῦ λοιπόν μποροῦμε νά ὑποτάξουμε τή Φύση, νά τήν ἀναγκάσουμε νά ὑπηρετήσῃ τούς σκοπούς τοῦ ἀνθρώπου. Πῶς; Ὑπακούοντας στούς νόμους της καί χρησιμοποιώντας γιά τίς ἀνάγκες μας τούς δικούς της τρόπους ἐνέργειας. «Natura non vincitur nisi parendo» - ἡ Φύση δέν νικιέται παρά μόνο μέ τήν ὑπακοή.

Να παρουσιάσετε τις απόψεις του Ε. Π. Παπανούτσου για τον σκοπό της φιλοσοφίας και να τις συσχετίσετε με τις απόψεις του Αριστοτέλη στο 1^ο απόσπασμα του διδαγμένου κειμένου.

(Μονάδες 10)

Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ, ΚΑΤΑ ΦΙΛΙΠΠΟΥ Γ, 47-49

Δεν ευσταθεί το επιχείρημα ότι ο Φίλιππος δεν είναι τόσο ισχυρός, όσο οι Λακεδαιμόνιοι στο παρελθόν.

[47] Ἔστι τοίνυν τις εὐήθης λόγος παρὰ τῶν παραμυθεῖσθαι βουλομένων τήν πόλιν, ὡς ἄρ' οὐπω Φίλιππος ἐστίν οἰοί ποτ' ἦσαν Λακεδαιμόνιοι, οἱ θαλάττης μὲν ἦρχον καί γῆς ἀπάσης, βασιλέα δὲ σύμμαχον εἶχον, ὑφίστατο δ' οὐδέν αὐτούς· ἀλλ' ὅμως ἡμίνατο κάκείνους ἢ πόλις καί οὐκ ἀνηρπᾶσθη. ἐγὼ δ' ἀπάντων ὡς ἔπος εἰπεῖν πολλήν εἰληφότων ἐπίδοσιν, καί οὐδέν ὁμοίων ὄντων τῶν νῦν τοῖς πρότερον, οὐδέν ἡγοῦμαι πλέον ἢ τὰ τοῦ πολέμου κεκινήσθαι κάπιδεδωκέναι. [48] πρῶτον μὲν γὰρ ἀκούω Λακεδαιμονίους τότε καί πάντας τοὺς ἄλλους, τέτταρας μῆνας ἢ πέντε, τήν ὠραίαν αὐτήν, ἐμβαλόντας ἄν καί κακώσαντας τήν χώραν ὀπλίταις καί πολιτικοῖς στρατεύμασιν ἀναχωρεῖν ἐπ' οἴκου πάλιν· οὕτω δ' ἀρχαίως εἶχον, μᾶλλον δὲ πολιτικῶς, ὥστ' οὐδὲ χρημάτων ὠνεῖσθαι παρ' οὐδενὸς οὐδέν, ἀλλ' εἶναι νόμιμόν τινα καί προφανῆ τὸν πόλεμον. [49] νυνὶ δ' ὀρᾶτε μὲν δήπου τὰ πλεῖστα τοὺς προδότας ἀπολωλεκότας, οὐδέν δ' ἐκ παρατάξεως οὐδὲ μάχης γιγνόμενον· ἀκούετε δὲ Φίλιππον οὐχὶ τῶ φάλαγγ' ὀπλιτῶν ἄγειν βαδίζονθ' ὅποι βούλεται, ἀλλὰ τῶ ψιλοῦς, ἰππέας, τοξότας, ξένους, τοιοῦτον ἐξηρτηῖσθαι στρατόπεδον.

κάπιδεδωκέμαι : και ἐπίδεδωκέμαι

ᾠνοῦμαι= αγοράζω

τὴν ὥραϊαν αὐτὴν= κατά την καλή εποχή, όταν ο καιρός είναι καλός

ψιλός = ελαφρά οπλισμένος στρατιώτης

Γ1. Να μεταφράσετε το χωρίο «**πρῶτον μὲν γὰρ ἀκούω . . . ἐξηρτῆσθαι στρατόπεδον**».

(Μονάδες 20)

Γ2. Πώς αποδεικνύει ο ρήτορας στην παράγραφο 47 ότι ο Φίλιππος δεν είναι τόσο ισχυρός;

(Μονάδες 10)

Γ3α. «**νυνὶ δ' ὄρατε μὲν δήπου τὰ πλεῖστα τοὺς προδότας ἀπολωλεκότας**»: Να ξαναγράψετε το απόσπασμα μεταφέροντας τους κλιτούς τύπους στον αντίθετο αριθμό, με το επίθετο στον θετικό και συγκριτικό βαθμό. (μονάδες 5)

Γ3β. Να γραφούν οι ζητούμενοι τύποι:

ύφιστατο: τον ίδιο τύπο στον αόριστο β'.

ἡγοῦμαι: το β' ενικό του παρατατικού.

όπλίταις: τη γενική του ενικού.

ἄγειν: το β' ενικό υποτακτικής αορίστου β' στην ίδια φωνή.

ἐμβαλόντας: το γ' πληθυντικό υπερσυντελικού στην ίδια φωνή.

(μονάδες 5)

(Μονάδες 10)

Γ4α. Να αναγνωριστούν συντακτικά οι ὅροι που δίνονται: **παραμυθεῖσθαι, θαλάττης, σύμμαχον, τὸν πόλεμον, ἀπολωλεκότας.** (μονάδες 5)

Γ4β. Ἔστι τοίνυν τις εὐήθης λόγος παρὰ τῶν παραμυθεῖσθαι βουλομένων τὴν πόλιν, ὡς ἄρ' οὐπω Φίλιππος ἔστιν: Να τραπεί ο ευθύς λόγος σε πλάγιο με ρήμα εξάρτησης «**Δημοσθένης ἔφη**». (μονάδες 5)

(Μονάδες 10)

ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΕΠΙΤΥΧΙΑ!!!